

València, dimarts 15 de juny de 2010

SALUT

El macroprojecte europeu EDEN revela la influència del canvi climàtic i el canvi global en les malalties infeccioses

- Els resultats de la investigació descarten la probabilitat de reaparició de la malària a Espanya.
- Científics de la Universitat de València presenten els resultats del projecte realitzat durant sis anys amb un pressupost de 11,5 milions d'euros el qual mostra que en l'Albufera de València han desaparegut els mosquits vectors de la malària o paludisme, mentre que roman una població abundant d'*Anopheles atroparvus* en el Delta de l'Ebre.
- L'època potencial de transmissió de la malaltia en el Delta seria entre juliol i agost; turistes i visitants constituïrien la població de risc més important.
- A pesar de la situació de 'anophelisme' en el Delta, els estudis realitzats indiquen una probabilitat "pràcticament nul·la" de reaparició de la malària a causa de la insuficient susceptibilitat dels anopheles del territori estatal a les soques de *Plasmodium* actuals i a l'existència d'un sistema sanitari eficaç.

Els investigadors de la Universitat de València Santiago Mas-Coma i María Dolores Bargues de la Unitat de Parasitologia de la Facultat de Farmàcia han presentat a València els resultats del projecte europeu EDEN (*Emerging Diseases in a changing European environment*), desenvolupat durant sis anys i en el qual han participat 48 centres especialitzats de 24 països, tres d'ells africans (el Marroc, Algèria i Senegal). L'acte també ha comptat amb la col·laboració de la directora tècnica de l'Oficina de Projectes Europeus (OPER) de la Universitat, Àngels Sanchis, i el delegat del Rector per a Cooperació, Guillermo Palao, els quals han destacat l'elevat nivell científic d'EDEN i els seus responsables, com també la seua importància per al desenvolupament de polítiques de salut en l'àmbit europeu.

El projecte EDEN ha revelat que el canvi climàtic i el canvi global (modificacions en l'ús del sòl agrícola, immigració, turisme intercontinental, destrucció d'ecosistemes, urbanització, etc.) influeixen en l'evolució de les malalties infeccioses. No obstant això, "no totes elles responen igual davant aquests canvis", afirma el catedràtic de Parasitologia -a més d'assessor de l'Organització Mundial de la Salut-, Santiago Mas-Coma. "El projecte ha estudiat sis malalties i ha mostrat que algunes com ara la malària, al contrari d'allò que al principi es pensava, quasi no es veu afectada pel canvi

climàtic, és a dir, per l'escalfament global o el canvi del règim de les precipitacions, i en aquest mateix cas es troben altres malalties víriques". Malgrat això, són dolències "molt sensibles als canvis del mitjà originats per activitats humanes", agrega Mas-Coma, qui afegeix que en l'extrem oposat "estan les malalties transmeses per caparres, en les quals hem observat un important efecte del canvi climàtic". Per la seua banda, l'expansió cap a latituds més al nord d'Europa de la leishmaniasis, una malaltia endèmica del Mediterrani, ha demostrat la seua estreta relació amb el turisme, no només de persones, sinó de mascotes com ara gossos que poden ser portadors de l'agent causal de la malaltia.

Quant al virus del Nil, es temia que Europa poguera patir el mateix problema que en Estats Units, on va ser introduït i es va expandir ràpidament a nombrosos estats i ja afecta a milers de persones. "En el nostre continent la situació és diferent, de moment el virus del Nil no ha entrat, a pesar de tractar-se de latituds similars", expliquen els responsables d'EDEN.

EL RISC DE REAPARICIÓ DE LA MALÀRIA

La professora María Dolores Bargues ha exposat els resultats d'EDEN en relació amb la malària o paludisme, ja que aquest macroprojecte amb una inversió de 11,5 milions d'euros, tenia l'objectiu d'analitzar el risc de reaparició de la malària a Espanya. Per a això, "es van seleccionar zones antigament palúdiques ben conegudes, l'Albufera de València (on es va eradicar en 1952) i el Delta de l'Ebre (hi va desaparèixer el 1955), per a realitzar múltiples estudis (parasitològics, entomològics, moleculars, biològics, climatològics, ambientals, matemàtics, històrics, sociològics, de teledetecció per satèl·lit i SIG...) tant sobre els mosquits vectors existents en el nostre país, com sobre les espècies de *Plasmodium* causant de la malaltia que podrien reintroduir-se i restablir-se a Espanya gràcies a canvis climàtics o globals", argumenta la científica, directora d'aquest treball en concret.

En l'actualitat, segons els resultats d'EDEN, segueix existint un vector de gran capacitat de transmissió de la malària, *Anopheles atroparvus*, en el Delta de l'Ebre. No obstant això, les dues espècies d'anopheles vectors antics en l'Albufera "semblen haver desaparegut, tant en el llac com en la seua rodalia, a causa de les accions humanes més intenses en l'entorn de l'Albufera que en el Delta de l'Ebre, com el tipus de cultiu de l'arròs –en menudes parcel·les i ús intensiu de fitosanitaris–, el canvi de salinitat de l'aigua, la industrialització, la contaminació, la urbanització, etc."

En el Delta de l'Ebre "sí segueix existint un vector de gran capacitat de transmissió, *Anopheles atroparvus*, a més de ser molt abundant, ja que en pocs mesos d'un sol any es van capturar 10.000 exemplars", apunta Bargues, qui comenta que aquesta presència del mosquit està vinculada a tècniques "de cultiu de l'arròs més uniformes, gràcies al latifundi, o la permanència de granges en aquest entorn natural". A més, les condicions d'escalfament global "fan que la densitat de *Anopheles* s'incrementa durant

més mesos de l'any, i en lloc de juny a setembre s'amplia la finestra de maig a octubre", subratlla la professora.

En conseqüència, en l'Albufera de València "no hi ha actualment cap possibilitat de reparació de malària, perquè no només no es troba el mosquit, sinó que ni tan sols hi ha les condicions perquè el vector es poguera reintroduir", indica María Dolores BARGUES. Per contra, en el Delta de l'Ebre "sí existeix el vector i si existeixen condicions adequades per a una potencial transmissió de malària, entre juliol i agost, mentre que les persones amb més risc són els turistes i els visitants, no la població autòctona, ja que aqueix grup realitza més activitats a l'aire lliure i pren menys precaucions per desconeixement", recalca. Però malgrat aquesta situació d'anophelisme, els investigadors de la Universitat de València consideren que la reparació de la malària en el Delta "resulta més que improbable a causa del fet que disposem d'un sistema sanitari molt eficaç, capaç de detectar, diagnosticar, aïllar i tractar ràpidament la malaltia".

En aquest sentit, tant Mas-Coma com Palao es van manifestar en contra de possibles retallades en els pressupostos tant per al sistema de salut pública, com per a la investigació en àrees de salut. No podem baixar la guàrdia i per a això es precisa d'un sistema a ple rendiment.

LA SALUT EN LA UNIÓ EUROPEA

El catedràtic Santiago Mas-Coma va recalcar que els resultats del projecte EDEN han estat traslladats al Centre Europeu de Control de Malalties, situat a Estocolm, així com també a organismes supranacionals (OMS, FAO, OIE) per a la seua aplicació en polítiques comunitàries de salut pública. Alhora, aquest científic va assenyalar la importància estratègica d'aquestes conclusions per a noves incorporacions de països en la Unió Europea. Per exemple, segons Mas-Coma, "un candidat clar és Geòrgia, on encara persisteix la malària, com també Turquia, on existeixen focus endèmics d'aquesta malaltia".